

Statens plantepatologiske Forsøg
Lyngby

Månedsoversigt over plantesygdomme

330. — Vintermånederne og april 1953.

Der blev for vintermånederne og april modtaget beretninger fra 80 medarbejdere; endvidere blev der i månederne januar—april besvaret 711 forespørgsler.

Lufttemperaturen lå som middeltemperatur i tiden 5.—25. omkring normaltemperaturen fra ca. 4° til ca. 8°; i samme tidsrum vekslede antallet af døgn med frost fra 1 til 5 i ugen 5.—11., fra 0—3 i ugen 12.—18. og fra 0—4 i ugen 19.—25.

Nedbøren nåede i tiden 1.—25. i de fleste egne normalen, og for landet som helhed blev den 39,3 mm mod normalen 40,4; de største nedbørmængder faldt i månedens første halvdel. For landsdelene målt i samme tidsrum følgende mængder i mm med månedens normal i (): Nordjylland 46 (40), Østjylland 42 (42), Vestjylland 50 (42), Sønderjylland 40 (43) og for hele Jylland 44,8 (41,4); Fyn 36 (40), Sjælland 23 (37), Lolland og Falster 20 (37) og for hele Sjælland og øvrige øer 26,5 (38); Bornholm 15 (36).

Sygdomme på landbrugsplanter.

Korn og græsser.

Overvintringen af rug og hvede synes som helhed at have været god, og der skete næppe stor frostskaide, selv om denne vel havde betydning for adskillige marker, der var svækket af anden årsag. Af i alt 59 beretninger skrives i 19 om ubetydelig skaide, i 18 om sjælden skaide (8 svage, 10 stærke) og i 22 om almindelig skaide (12 svage, 10 stærke). Årsagen til svækkede marker, som fortrinsvis fandtes blandt hvedemarkerne, synes hovedsagelig at måtte søges i sen såning i våd og derfor ubekvem jord; af hvede blev talrige marker pløjet eller isæt byg. Dette fortsatte øjensynligt til sidst i april, thi mange af de svækkede planter hæmmedes stærkt i vækst af kulde og tørke i det tidlige forår. Ved tidlig såning omkring 15. sept. synes over-

vintringen at have været god. Om hvedesorterne skrives i nogle beretninger, at de franske og belgiske sorter er dårligt overvintrede (M. Greve, Roskilde), men i andre beretninger skrives, at både disse og andre sorter som Eroica har klaret vinteren godt ved tidlig såning (Aksel Nielsen, Horsens). Sorten Nord Desprez har i mange marker overvintret dårligt, og det synes, som om den skal sås tidligt og med større såmængde end andre sorter for at give tilstrækkelig plantebestand (C. Moth Bundgaard, Ringsted; M. Greve, Roskilde). „I en mark med tynd bestand havde man ved en fejltagelse sået et bed to gange, og her var bestanden rigelig“ (H. Bertelsen, Nykøbing S.). I flere beretninger fra hvededyrkende egne skønnes, at 10, 15 indtil 20 % af marker med Nord Desprez blev likvideret (P. Grøntved, Næstved; H. Jensen, Asnæs); dog skrives også: „Mange hvedemarkers har overvintret dårligt, og et stort antal marker er opharvet og isået vårsæd. I de fleste tilfælde har det drejet sig om franske eller belgiske sorter, men der er også en del tilfælde, hvor det drejer sig om Eroica. Ses der bort fra de enkelte marker, der er udtynnet af skadedyr, er det karakteristisk, at overvintringen udelukkende har ramt sent såede marker, der har gået vinteren i møde med en svagt udviklet bestand. I tidligt såede marker har vi så godt som ikke set udvintringen, heller ikke i fransk hvede. Årsagen til udvintringen må derfor søges i de dårlige såbetingelser og i de dårlige vækstvilkår i efteråret. Iøvrigt er det typisk, at udvintringen er værst på nord- og østskråninger og på bakketoppe, medens hveden har klaret sig meget bedre på syd- og vestskråninger, og hvor der har været læ for øst- og nordenvind. Ligeledes er set tilfælde, hvor hveden i den bageste såtragt har stået uskadt, medens den i forreste såtragt har været helt væk (marker, der ikke er jævnet med harven efter såningen). Disse iagttagelser kan måske tydes således, at det mere er en udtørring af de i forvejen svage planter, der har skadet disse, end det er selve frosten.

Det er et spørgsmål, om der ikke i en del tilfælde er anvendt for små udsædsmængder i fransk hvede. De fleste bruger vel 230—250 kg/ha, men tager man kærnestørrelsen i betragtning, burde man sandsynligvis snarere op på henimod 300 kg/ha.

I en del tilfælde har de svage hvedemarkers vist symptomer på fosforsyre-mangel, og i et par tilfælde, hvor superfosfat og kali er udstroet fra vogn, har der været meget tydelig „stribning“, og det er skønnet, at det særlig har været superfosfaten, der har foranlediget udslaget. I 2 forsøg med efterårsudbringning af kali til hvede har der ikke været forskel at se på overvintringen (C. Moth Bundgaard, Ringsted).

Overvintring af græsfrø var god, dog med enkelte undtagelser: „Græsfrø i Kolindsund har overvintret dårligere end normalt, især de marker, der var udlagt uden dæksæd, mange af disse er omplojet nu i foråret“ (E. Staunskjær).

Slimskimmel (*Fusarium spp.*) synes ikke at have anrettet stor skade i korn og græsser; af i alt 54 beretninger skrives blot i 12 om angreb, der hyppigst var sjældne og svage. Enkelte stærke ødelæggelser blev dog iagt-

taget i adskillige marker i pletter af disse, hvor der var særlig stort og langvarigt snelæg. Afsvampningens betydning sås ved et særlig stærkt angreb i rug, hvor såsæden ikke var afsvampet, og ca. 6 td. ld. måtte harves op (G. Heltoft, Nibe). I afsvampningsforsøg med stærkt fusariumsmittet rug konstateredes en meget stærk udtynding af plantebestanden ved ikke afsvampet og ved de mindste mængder af afsvampningsmidlet.

Frostskade blev konstateret hos byg i månedens sidste halvdel og fortrinsvis på lave jorder; skaden synes dog at være uden blivende betydning.

Lyspletsyge (manganbrist) synes at have været ret almindelig i både rug og hvede, og den nævnes også i adskillige beretninger som den egentlige årsag til vinterskade og navnlig hos rug. I sjældne, stærke tilfælde er marken blevet plojet; langt de fleste ødelæggelser ses dog stærkest i pletter af markerne. I flere beretninger skrives, at man som regel foretrækker sprøjtning med manganmidler frem for udstrøning af disse.

Kaliumbrist omtales i en del beretninger som almindelig hos byg og med tydelige kendetegn fra omkring tyverne af april; ses som sædvanlig meget hyppigt efter græs og kålroer.

Borskade hos byg blev meddelt i 3 beretninger; der blev brugt 10 kg borax pr. ha, og skaden var stærkest i striber i marken efter ujævn fordeling af godningen.

Bælgplanter.

Overvintring af fromarker var god, dog nævnes eksempler på enkelte ødelagte marker med kællingetand, der var svage fra efteråret (O. Thøgersen, Karise).

Kløverens knoldbægersvamp (*Sclerotinia trifoliorum*) var ret hyppig både hos rødkløver og lucerne og hyppigst med svage angreb, hvorved plantebestanden blev stærkt tyndet. Af i alt 63 beretninger skrives i 26 om ubetydelige angreb, i 22 om sjældne (15 svage, 7 stærke) og i 15 om almindelige angreb (12 svage, 3 stærke). Om de stærke angreb skrives: „Ondartet angreb i rødkløver med kraftig pels i efteråret; 50—75 % af planterne døde i foråret“ (Engelhart Jensen, Mors); „enkelte rødkløvermarker i den grad ødelagte, at omplojning er sket“ (Sv. Højer-Pedersen, Bjerringbro); „uhyre almindeligt at se visne planter af rødkløver og sneglebælg, i mange tilfælde op mod 50 %“ (A. Ammitzbøll, Skjern); „i to rødkløverfromarker blev i foråret konstateret ret omfattende angreb; markerne var stærkt tyndede, og omplojning nødvendig“ (Ib Trojaborg, Sorø); „et slemt angreb blev konstateret i kløverblandet lucernemark, hvor lucernen var mindst lige så medtaget som rødkløver“ (H. Baltzer Nielsen, Hjørring) og „enkelte stærke angreb“ (F. C. Frandsen, Thisted).

Bederoer.

Overvintring af fromarker var vanskelig at bedømme, fordi det stærke angreb af bedeskimmel svækkede mange planter, som af den grund bukkede under for vinteren.

Overvintring i kule synes i talrige tilfælde at have været dårlig og med ret betydelige tab. Af i alt 64 beretninger skrives i 17 om ubetydelig ødelæggelse, i 17 om sjælden (12 svage, 5 stærke) og i 30 beretninger om almindelig ødelæggelse (19 svage, 11 stærke). Indledning til forrådnelse synes meget hyppig at være frostska de i efteråret, hvor mange roer lå i lang tid på marken, inden hjemkørsel kunne ske under de yderst uheldige vejrforhold for roehøsten; en del roer frøs dog også i kulen, inden denne blev dækket stærkt nok. Varmeska de fandtes i talrige kuler, og navnlig hvor roerne var kørt sammen med en del jord, hvilket vanskeligt kunne undgås; under sådanne forhold klistrede roer og jord sammen i kager, hvilket hæmmede ventilationen. Endelig fandtes efter ovennævnte to skader stærke angreb af gråskimmel (*Botrytis cinerea*), der fuldstændiggjorde ødelæggelsen af roerne. Der angives ikke i beretningerne tal for tabet, dog fremhæves i mange af disse, at tabet kan være stort, og mange rådne roer blev fra kulen kørt ud på marken.

Bedeskimmel (*Peronospora Schachtii*) fortsatte sin vækst fra efteråret i frømarkerne, og svampen voksede livligt på syge blade fra slutningen af marts. I løbet af april blev det åbenbart, at svampens ødelæggelser var meget betydelige. I 12 beretninger fra frøavlsegne skrives om almindelige angreb (2 svage, 10 stærke), og herom skrives: „Har gjort megen skade i bederoefrømarkerne, flere marker er pløjet om, og endnu flere står med en stærkt reduceret plantebestand. Desværre har optælling været umulig, fordi markerne efterhånden er håndhakkert således, at udgæede planter er blevet fjernet. Jeg har kun set marker, der bærer vidne om stærk hærkning af bedeskimmel“ (M. Greve, Roskilde); „der findes ikke mange bederoefrømarker her på egnen, idet en del er ompløjet p.gr.a. for svag bestand. Vi har undersøgt dem af de tilbageblevne, som vi har kendskab til, og foretaget optællinger af bedeskimmel. Der er konstateret følgende pct. angrebne planter: 24 — 25 — 10 — 7 — 3 — $\frac{1}{2}$ og i 2 marker kun ganske enkelte syge planter. Det har ikke kunnet fastslås, om forekommende døde planter har haft bedeskimmel. I alle marker er fundet mange fructificerende angreb“ (C. Moth Bundgaard, Ringsted); „mange frømarker er meget stærkt angrebet, helt op til 30—40 % af planterne. Mange marker allerede ompløjet, og jeg tror, flere går samme vej“ (Aage Madsen, Stevns); „stærke angreb — især i nærheden af 1 års roer (1952)“ (B. Munch, Haslev); „4 marker gennemgået, deraf kun 1, hvor der var angreb af betydning“ (Ole Thøgersen, Karise); „der ses dagligt angreb af forskellig voldsomhed, men helt igennem stærkere, end man tidligere har set. Jeg har ingen optællingsresultater, men har set mange marker, som alle har været mere eller mindre angrebet. Hvis de klimatiske forhold bliver gunstige for skimmelen, vil der nok blive tale om stærke angreb i 1. års roerne igen i år“ (P. Grøntved, Næstved); „det er mit indtryk, at de fleste stiklingemarkers er angrebet i midtelsvært til svær grad“ (Sv. E. Sørensen, Lolland og Falster); „bedeskimmelens er begyndt meget stærkt i visse bederoefrømarker, særlig kraftigt i de lokaliteter, hvor angrebet var stærkest sidste sommer. På andre lokaliteter er der

kun ganske enkelte spredte planter med bedeskimmel. Flere frøavlere har hakket de syge planter væk, enkelte forsøger med sprøjtning" (Helge Rasmussen, Nordøstfyn); „ca. 25 % angreb er konstateret i sådanne marker" (J. P. Skou, Hads Herred). Der er utvivlsomt sket store ødelæggelser i frømarkerne, og hvis temperatur og fugtighed bliver passende for svampens vækst og smittespredning, er der desværre stor fare for, at første års roerne bliver angrebet, og dermed mulighed for meget store tab i disse som i 1951 og kanske navnlig 1952.

Kålroer, kål o. a. korsblomstrede.

Overvintring af frømarker blev som helhed god.

Overvintring i kule var som for bederoer; dog var forrådnelse hos kålroer også meget stærk, hvor roerne var skadede af kålfluens larve.

Frostskade blev iagttaget hos raps, og herom skrives i 25 af i alt 49 beretninger. Skaden synes dog kun at have haft betydning for sent sået og derfor svagt udviklede marker; frostskade blev her den direkte årsag til, at et stort tal af disse marker blev pløjet; i en del af beretningerne skønnes, at en trediedel af markerne er tabt, i enkelte skrives endog halvdelen af markerne. Såtid omkring 1. september synes at være skæringsdato; efter denne er markerne oftest svagt udviklede.

Kartofler.

Overvintring i kule var på trods af det regnfulde efterår ret god, omend svagt dækkede knolde led en del under frost. Derimod synes varmeskade kun i et fåtal af beretningerne at regnes for betydning som indledning til forrådnelsen. Af i alt 55 beretninger skrives i 25 om ubetydelige ødelæggelser, i 21 om sjældne (16 svage, 5 stærke) og i 9 beretninger om almindelige ødelæggelser (6 svage, 3 stærke).

Hans R. Hansen.

Sygdomme på havebrugsplanter.

Frugttræer og frugtbuske.

Opbevaringen af æbler har ifølge de modtagne indberetninger givet et lidt dårligere resultat end sidste år, hvilket sikkert for en stor del må tilskrives de uheldige vejrforhold i sommeren 1952; det er ganske særligt gået ud over de sorter, der modner sent, og foruden en ringe holdbarhed har nødmodningen bevirket, at æblerne blev smagløse.

Fra Nordsjælland bemærkes det, at æbler i kulsyre-rum har holdt sig dårligere end i andre typer lagerrum (Hans Chr. Madsen).

Af svampesygdomme er det først og fremmest *Gloeosporium*, der har været udbredt, og bedømmelserne taler om, at angrebene har været almindeligt forekommende med en styrkeangivelse på middel til stærk. Om de forskellige æblesorter fremhæves det flere gange, at Cox's Orange så afgjort

har været hårdest medtaget (men den er jo også vor mest udbredte sort, hvilket let kan bevirke lidt for høje bedømmelsestal); derefter følger andre af „Cox-familien“ såsom Laxton og Crimson Cox og endelig Belle de Boskoop og Coulon. Enkelte indberettere nævner desuden atter andre sorter, men det er mere spredte forekomster.

Desværre er det endnu umuligt at angive effektive bekæmpelsesmidler mod Gloeosporium, men det var ønskeligt, om der kunne indsamles materiale til belysning af, hvor stor værdi man kan tillægge de sene sprøjtninger — altså umiddelbart før plukningen.

Fra en plantage, hvor Gloeosporium-angrebene var meget stærke på Cox's Orange, fortælles det, at den sidste sprøjtning fandt sted i begyndelsen af september; der er grund til at tro, at mindst 2 uger senere havde været at foretrække — og da vi nu om stunder har så mange svampemidler, der ikke pletter frugterne, skulle det være muligt at gennemføre den virkelige sene sprøjtning.

Af de fysiogene lagersygdomme har skold været meget ondartet — i hvert fald på nogle lagre; fra Maribo Amt skrives: „Meget stærke angreb viste sig i januar, februar og marts — særlig på sorterne Belle de Boskoop, Boiken, Dumelow og Bramley“ (Sander Nielsen). Fra Holbæk Amt bemærkes, at Belle de Boskoop på E.M. IX fik megen skold, medens æbler af samme sort på vildstamme faktisk var helt fri for sygdommen (Henrik Nielsen).

Centerråd (tidligere kaldet kærneråd) er iagttaget flere steder, og fra Nordsjælland siges det, at denne lagersygdom er kommet tidligere og kraftigere end sædvanligt (C. T. L. Worm).

Med hensyn til opbevaring af æbler gælder det, at selv om man på lagrene følger de gennem forsøg indvundne erfaringer og holder sig til de gunstigste data for temperatur, fugtighedsgrad og indhold af luftarter (specielt ilt og kultveilte) og vælger de mest velegnede sorter, så kan der alligevel komme mange og store overraskelser i løbet af lagringsperioden, thi æblernes „lagringskvalitet“ den dag, de sættes på lager, er så forskellig fra parti til parti, idet den nemlig betinges af de lokale vejr- og jordbundsforhold og alle andre vækstfaktorer. Dette er bl. a. kommet meget tydeligt frem på et større lager, hvor man i oktober måned satte 2 partier Dumelow i kulsyrerum; i begyndelsen af april viste det sig, at det ene parti havde centerråd i op mod halvdelen af æblerne, medens det andet parti var så godt som fri for den indvendige brunfarvning.

Æbleskury (*Venturia inaequalis*). Sæksporehusenes modning i overvintrede skurvede æbleblade er blevet fulgt ved Statens plantepatologiske Forsøg i Lyngby i blade indsamlede i efteråret i en stærkt skurvet frugtplantage i Nordsjælland, men opbevarede i tråddammer på friland i Lyngby. Ved den første undersøgelse d. 23. marts var der mange sæksporehuse, og enkelte af dem havde dannet sække, men heri var der endnu ingen modne sporer. Det varme vejr i påsken bevirkede, at der d. 8.—10. april var mange modne sporer i blade af Graasten. Nogle andre sorters blade (Signe Tillisch,

Pigeon, Belle de Boskoop og Transparente blanche) blev derefter undersøgt, og d. 14.—16. april blev der også fundet modne sæksporer i dem, flest i Transparente blanche, færrest i Belle de Boskoop.

Disse undersøgelser viste, at sæksporehusene var tidligt modne i år, men modningen svarede til træernes tidlige udvikling. Den 8. april var Graasten ved Statens plantepatologiske Forsøg i stadiet „museøre“, og alle andre sorter havde „grøn spids“.

Den 15. april blev unge Cox's Orange-grene med skurvblister undersøgt, og der var en del konidier i dem.

Kræft (*Cylindrocarpon mali*) nævnes af et par indberettere som værende mere udbredt end ellers; muligvis har den næsten konstant fugtige luft i sommeren 1952 begunstiget svampen, således at der er sket mange nyinfektioner.

Køkkenurter.

Gråskimmel (*Botrytis allii*) har ligesom i de foregående år bevirket store odelæggelser af såvel kepaløg som skalotter på lagrene.

Omend det fra Esbjerg hedder, at holdbarheden i skalotter har været bedre end ventet (Martin Sørensen), så lyder de fleste indberetninger dog på, at gråskimmelen har været særdeles almindelig og stærk. Fra Himmerland anføres: „... de tidligst optagne skalotter har klarer sig bedst“ (Chr. Oksen). At optagningen og efterbehandlingen spiller en stor rolle for, i hvor stor grad gråskimmelen er i stand til at angribe løgene, fremgår også af følgende udtalelse fra Holbæk Amt: „Angrebene ser ud til at stå i forbindelse med løgenes behandling (tørring) ved optagningen; små-avlere, som kan tage løgene ind hver nat, klarer sig bedre end større avlere“ (Henrik Nielsen).

Om kepaløgene siges det fra Lolland og Falster og fra Holbæk Amt, at gråskimmelen ikke har været så slem som i skalotter (Erik Andersen og Henrik Nielsen); fra Midt- og Sydjylland angives derimod, at kepaløgenes holdbarhed har været usædvanlig dårlig, og kvaliteten af stikløg er tilsyneladende ikke god, hvorfor der nu ses ikke så få arealer med rådne løg (Lars Hansen).

Fra Sjælland skrives: „Stort og kraftigt efterårsangreb af gråskimmel i dårligt modne løg — de virkelig modne løg har ikke været værst“ (A. Klougart).

Virus på tomater i drivhuse. Fra Sjælland, Lolland og Falster hedder det: „Mosaiksygen synes i år at være almindelig udbredt på et tidligt tidspunkt, men gennemgående ikke alvorlig. Stribesygge lader til at være sjældnere end normalt“ (A. Bjerggård).

Klarlæggelsen af, at et bestemt virus kan angribe såvel tomat som chrysanthemum, er af ny dato, og i sommeren 1952 har forsøg med saftoverføring vist, at i danske gartnerier, hvor de to værtplanter netop hører til hovedkulturerne, er det pågældende chrysanthemum-mosaik-virus (aspermi-virus) meget udbredt.

Fra Nord- og Syddjylland anføres: „Der findes ofte eksempler på korte, gultoppede tomater, — dog ikke altid fordi der er chrysanthemum i gartneriet“ (Lars Hansen). En interessant iagttagelse er refereret i Gartner-Tidende nr. 18, 1955. På tomatplanter blev konstateret tydelige angreb af chrysanthemum-mosaik-virus, men smitekilden var vanskelig at finde, indtil man lagde mærke til, at sygdommen var overført med bladlus på den måde, at dyrene oprindeligt var kommet fra chrysanthemumplanter, derefter var gået videre til salat og så tilsidst havde invaderet tomatplanterne (A. Bjerggård).

Fløjlsplet (*Cladosporium fulvum*) på tomatblade er i sjællandske gartnerier „set tidligere end sædvanligt, hvilket sikkert er forvoldt af de store svingninger mellem nat- og dagtemperaturer“ (A. Klougart).

Gummiflod (*Cladosporium cucumerinum*) på agurkfrugter er i 2 jyske gartnerier konstateret allerede i marts og april — endda i varmhuse (Lars Hansen).

Prydplanter.

Drivningen af blomsterløg har i det store og hele været god. Der nævnes enkelte undtagelser, hvor det dog har været let at finde årsagen til det dårlige resultat, bl. a. for tør jord, fordi løgene var lagt frit i huset, og i andre tilfælde vand i kulerne i efterårsmånederne.

Fra Jylland nævnes det, at nogle forsøg har vist, at tulipaner dyrket på kvælstoffattig jord drev bedst, når de havde fået kvælstoftilskud fremfor ugødet (Lars Hansen). Samme indberetter meddeler, at der har været en del faldesygge — som sædvanlig mest i Mendel tulipaner og dobbelte tulipaner.

Tulipan-rodiltsvamp (*Rhizoctonia tuliparum*) bedømmes til at være svag til middel i angrebsstyrke og ikke særlig udbredt. Følgende udtalelse kan have interesse: „Angrebet er værst i gamle gartnerier, hvor man ikke ofrer hygiejnen alt for stor opmærksomhed; sand- og grusdækning af løgene hjælper godt“ (A. Klougart).

Mogens H. Dahl.

Skadedyr på landbrugsplanter.

Korn og græsser.

Stængelål (*Ditylenchus dipsaci*). Konsulent H. Bertelsen, Nykøbing Sj., indsendte den 27. marts en del misdannede rugplanter, der viste sig at være angrebet af stængelål. Afdelingsbestyrer Chr. Stapel, der konstaterede årsagen, gør angrebet til genstand for nærmere omtale i Ugeskrift for Landmænd, nr. 18, 1. maj. Angreb på rug er ikke blevet bemærket her i landet siden 1910, da Sofie Rostrup fandt et sådant på Fyn.

Havreål (*Heterodera major*). Fra Sydsjælland skrives: „Den 17. april så jeg det første angreb i hvede, som var standset i væksten. Der var ål i rodterne, og bladene var violette og stift spredte“ (P. Grøntved). Fra Hads

Herred meldes, at de første angreb på havre og byg er konstateret (J. P. Skou).

Tusindben (*Julidae*). I en beretning fra Morsø skrives, at en bygmark på ca. $\frac{1}{2}$ td. ld. var stærkt udtyndet som følge af angreb af tusindben, der fandtes i stort antal ved planternes underjordiske dele, som de begnavede. Der fandtes også overjordiske beskadigelser (Engelhart Jensen).

Gåsebillelarver (*Phyllopertha horticola*). Se diverse skadedyr.

Smælderlarver (*Agriotes spp.*). Se diverse skadedyr.

Stankelbenslarver (*Tipula paludosa*). Se diverse skadedyr.

Fritfluelarver (*Oscinis frit*). 11 beretninger melder, at angreb ikke er set, medens 5 skriver om svage og 7 om stærke angreb i vintersæden. Fra Roskildeegnen skrives således: „I ret talrige tilfælde (fem tilfælde synet af undertegnede) har fritfluer udtyndet eller helt ødelagt hvedemarker sået umiddelbart efter pløjning af græs eller havrespildsæd. Årsag hertil var det tørre vejr i august, hvorunder pløjningen blev udsat til såningen i september“ (M. Greve). Fra Kalundborgegnen: „I betydeligt flere tilfælde end tidligere år er der her på egnen sået hvede efter græs eller lucerne, og i alle disse er der større eller mindre skader efter fritfluegnav. Enkelte omsåninger er foretaget“ (N. M. Nielsen). Fra Ringsted: „I tre marker er set stærke angreb. Det har i alle tilfælde været hvede efter havre, hvor der har været meget spildkorn, og hvor pløjning først er foretaget umiddelbart før hvedesåning. Fluene må således have lagt æg i havren i stubjorden. De angrebne marker er svage, idet mange planter er døde, og andre har kun mere eller mindre svage sideskud. I et enkelt tilfælde havde pletvis praktisk taget alle planter angrebne skud. Jeg er tilbøjelig til at tro, at svagere angreb er meget almindelige i marker, hvor der har været tilsvarende forhold“ (C. Moth Bundgaard). Hasseris, Aalborg: „Der har vist sig enkelte angreb med en meget varierende styrke i rug sået efter græs og havre; derimod er der ikke bemærket noget angreb i hvede“ (J. Chr. Andersen-Lyngvad). Og fra Morsø skrives: „Mange af de skader, der er sket særlig i sent sået vintersæd, skyldes sikkert fritflueangreb. I en enkelt rugmark på ca. 4 td. ld. var der kun enkelte pletter med ikke-angrebne planter tilbage“ (Engelhart Jensen).

Brakfluelarver (*Hylemyia coarctata*). Medens der i 16 beretninger skrives, at angreb i vintersæd har været uden betydning eller overhovedet ikke er bemærket, så omtaler 4 beretninger stærke angreb. Fra Viskinge pr. Svebølle skrives: „Et meget kraftigt angreb er fundet i en rugmark. Der var helbrak i 1952. Marken er harvet op“ (Stanley Jørgensen). Ringsted: „I en enkelt mark i Haraldsted med hvede efter halvbrak var ca. 2 ha stærkt udtyndet (højst halv plantebestand tilbage). Det angrebne parti havde ret mild jord, medens den øvrige del med svær jord kun var lidt angrebet. Angrebet var stærkest efter halvbrak efter sneglebælg, men strakte sig også ind i hvede efter tidligt pløjet havrestub, idet dog udtyndingen her var væsentligt mindre. På gården havde man i fjor haft lignende udtynding,

uden at årsagen var blevet konstateret" (C. Moth Bundgaard). Fra Nyborg: „I en hvedemark efter brak et ret stærkt angreb" (N. E. Hansen). Fra Hjørring: „Alvorlig skade er bemærket i et mindre antal rug- og hvedemark; i enkelte tilfælde med omplojning til følge" (H. Baltzer Nielsen).

Bælplanter.

Stængelål (*Ditylenchus dipsaci*). Halvdelen af de 16 indløbne rapporter melder, at angreb på bælplanterne ikke er konstateret eller har været uden betydning, medens de øvrige melder om angreb af varierende skadevirkning. Fra Roskildeegnen skrives: „Fem ret svære angreb af stængelål i rødkløver til frø og et tilfælde i lucerne. I et tilfælde har der ikke været kløver i de sidste 8 år, men spildfrø kan måske give planter nok til at holde ålene vedlige" (M. Greve). Ringstedegnen: „I rødkløver til frø er konstateret flere stærke angreb af ål, og bestanden har i nogle tilfælde været så stærkt skadet, at det har haft omplojning til følge. De stærke angreb har alle stået i forbindelse med for hyppig kløverdyrkning. I alm. græsmarker er ikke set angreb af betydning, men det kan måske skyldes, at angrebene her er mindre iøjnefaldende" (C. Moth Bundgaard). Tommerup: „I en lucernemark, hvor der ret ofte har været lucerne — samt kløverfrø (rødkløver) for 4 år siden — er der kraftige angreb på pletter. Der står enkelte rødkløverplanter (selvsået), som er stærkt angrebne i disse pletter. I de samme pletter er lucernen ligeledes stærkt angrebet" (Stanley Jørgensen). Hads Herred: „Der er i foråret konstateret ål i mange rødkløvermarker og enkelte hvidkløvermarker. I tre marker er der konstateret ret stærke angreb af lucerneål. I den ene mark blev angrebet konstateret på indsendt materiale. På denne mark har der aldrig før været lucerne — derfor indsendelsen" (J. P. Skou). Fra Morsø skrives: „I april konstateret angreb af lucerneål i St. Draaby. Jeg har ikke tidligere fundet angreb på Mors" (Engelhart Jensen).

Kålroer, kål o. a. korsblomstrede.

Stængelål (*Ditylenchus dipsaci*). I månedens slutning indsendtes fra adskillige lokaliteter i Jylland og på øerne rapsplanter, der udviste symptomer, som kunne give anledning til mistanke om hormonskade. Planterne var stærkt hemmet i væksten, bladstilke og noget sjældnere stængler var mere eller mindre krummede og kunne lokalt være opsvulmede. Bladpladerne var misdannede: skæve og ofte krusede. En nøjere undersøgelse viste imidlertid, at der i flertallet af prøverne fandtes stængelål i vævene, dog i ringere antal end man plejer at finde f. eks. i angrebne bælplanter. Angrebet, der kendes i udlandet, er ikke tidligere påvist her i landet. Vi citerer en indberetning fra Hads Herred: „Der blev den 24. april konstateret misvækst i en ca. 10 td. ld. stor rapsmark. På det indsendte materiale konstateredes angreb af stængelål. Der er siden fundet stærke angreb i to rapsmarker, og ydermere kan det nævnes, at der tilsyneladende ikke findes rapsmarker her på egnen, der er helt fri for angreb. I marker med svage angreb står de

angrebne planter og halvsover i skyggen af de normale. Stærkt angrebne marker har et højt uensartet udseende — et forhold, der træder tydeligere frem dag for dag, fordi størrelsesforskellen mellem misdannede (angrebne) og normale planter bliver mere og mere udtalt“ (J. P. Skou).

Angrebet omtales nærmere af P. Bovien og K. Lindhardt i Ugeskrift for Landmænd, nr. 18, 1. maj.

Kålt hrips (*Thrips angusticeps*). Fra Fyn er indløbet 2 meddelelser om alvorlige angreb på kålroer (J. Lindegaard, K. Brødsgaard), ligesom der fra Horsens (A. Nielsen) meldes om et ret stærkt angreb. Fra Holbæk-egnen modtog vi telefonisk meddelelse om angreb på bederoer.

Glimmerbøsser (*Meligethes aeneus*). På forsøgsstationen ved Ødum sås de første, ret kraftige angreb i vinterrapsen den 20. april. En kraftig pudring med DDT holdt angrebet nede til 1. maj (B. R. Bentholt). På Lammefjorden kom angrebene omkring den 24. april (H. Jensen). Fra Vestfyn skrives, at ret stærke angreb gennemgående blev slået ned med 2—300 cm³ Bladan pr. td. ld. eller pudring med Gesarol. Skulptesnudebillerne er begyndt at vise sig (Kr. Brødsgaard). Også fra Sønderborg Amt skrives, at angrebene er begyndt (E. Knudsen).

Jordlopper (*Phyllotreta spp.*). De første stærke angreb på de korsblomstrede bemærkedes i månedens sidste dage. Fra Samsø skrives således om mange, ofte svære, angreb i kålroer og turnips. Planterne blev ødelagt, for de viste sig i rækkerne (P. Riis Vestergaard).

Fugle. Se diverse skadedyr.

Skadedyr på havebrugsplanter.

Frugttræer og frugtbuske.

Æblebladloppen (*Psylla mali*). Der er kun set enkelte og svage angreb.

Bladlus (*Aphididae*) på æbletræer. Fra Holbæk skrives, at de første grønne lus sås den 17. april. Der var kun få vinteræg at se, og angrebene hidtil sjældne (Henrik Nielsen). Iøvrigt er set bladlus allerede den 10. april (Hans Chr. Madsen). Flertallet af indberetningerne fremhæver den ringe ægbestand, og stærke angreb er endnu ikke rapporteret.

Komma-skjoldlus (*Lepidosaphes ulmi*). Fra Frederiksborg Amt meldes om enkelte, ret stærke angreb i privathaver (Egon Hansen).

Ribsglassværmeren (*Sesia tipuliformis*). I en erhvervsplantning på Sjælland fandtes et ret stærkt angreb på stikkelsbær (A. Klougart).

Ribsmøl (*Incurvaria capitella*). På Spangsbjerg forsøgsstation forekom angreb på solbær.

Knopviklerlarver (*Tortricidae*). Fra Fyn skrives, at angreb på æbletræerne er temmelig almindelige overalt, men at sprojtning med

bordeauxvædske plus blyarsenat på museorestadiet har virket godt (Erland Jørgensen). Om almindelige, men svage angreb meldes fra Maribo Amt (Sander Nielsen) og Sjælland (Chr. O. Tofterup). De øvrige indberetninger tyder på, at angreb ikke er bemærket.

Ringspinderlarver (*Malacosoma neustria*). Fra Himmerland skrives, at angrebene sidste år var meget voldsomme, og at larverne allerede nu er fremme. Da der er mange æg på træerne, frygter man, at angrebene skal blive af samme omfang som sidste år (Chr. Oksen). Fra Salling-Fjends skrives, at man nærer lignende bekymringer, da ægmanchetterne også der er meget talrige (A. Herborg Nielsen).

Guldhale (*Euproctis chrysorrhoea*). Fra Samsø skrives, at angrebene fortsætter i Nordby, og at der forekommer talrige tilfælde af eksem (Henrik Nielsen). Fra Maribo skrives, at der er set ganske enkelte vinterreder (Sander Nielsen). Ellers foreligger der intet om angreb af dette skadedyr.

Frostmålerlarver (*Cheimatobia brumata*). Lidt larvegnav er fundet hist og her, men der foreligger endnu ingen meddelelser om betydelige angreb.

Frugttræspindemiden (*Paratetranychus pilosus*). Kun i 3 af de 12 indkomne beretninger skrives, at man har iagttaget klækkede mider på bladene. I de øvrige tales kun om vinteræg, hvis antal bedømmes ret forskelligt. Fra Uggeløse pr. Lyngby skrives: „Trods meget mangelfuld sprojtning i fjor — eller måske som resultat deraf? — har jeg kun set få mideæg, og endnu har jeg ikke fundet klækkede individer. Derimod er der mange Anthocoristæger rundt omkring“ (C. T. L. Worm). Fra Holbæk Amt: „Endnu ingen udklækkede mider set. Kun forholdsvis få vinteræg set på træerne“ (Henrik Nielsen). Fra Slagelse: „De overvintrede ægs antal må vel nærmest betegnes som middel. Klækningen af æggene begyndte meget tidligt, ca. 15. april. Den 22. april sås i Taastrup på ca. 20-årige æbletræer, efter nedskæring til ompodning, at stabbene var helt røde af mider, der var samlede om stabbenes rand“ (Chr. O. Tofterup). Fra Maribo Amt skrives: „I de fleste frugtplantager findes en større eller mindre bestand af frugttræspindemidens vinteræg. Klækningen påbegyndt i sidste uge af april“ (Sander Nielsen).

Fugle. Se diverse skadedyr.

Mosegrisen (*Arvicola terrestris*). Se diverse skadedyr.

Køkkenurter.

Jordbærål (*Aphelencoides* spp.). Fra Aalborg skrives, at angreb synes at være forholdsvis udbredt i småhaver (A. Lundstein). Fra Sydjylland meddeles følgende: „Jordbærålen synes desværre at blive værre og værre. Svage planter fra i fjor dør i den tørre barfrost, vi har om natten“ (Lars Hansen).

Skjoldmider (*Uropoda* sp.). Angreb ved Odense på agurker i hus.

Svampemyglarver (*Sciara spp.*). Konsulent A. Bjerggård meddeler følgende: „Larver af svampemyg har jeg tre gange i dette forår set som skadevoldere af virkelig betydning udenfor champignon: I et gartneri ved Taastrup afgræssedes unge knoldbegoniaplante i jordoverfladen — Lindasect klarede sagen (marts). — I Baldersbrønde forsvandt 2 hold såede Kalanchoë straks efter opspiring. 3. hold reddedes ved Bladan-vanding (april). — I Haslev var et tilsvarende angreb på Kalanchoë og på unge Begonia semperflorens. I en linie med gulerødder på undervarme ved Glostrup syntes der at være tale om noget lignende. I en kold bænk ved siden af var intet.“

Diverse skadedyr.

Smælderlarver (*Agriotes spp.*). Angreb omtales fra alle egne af landet, men skadernes omfang er meget forskellige. I flere tilfælde berettes om alvorlige angreb i vintersædsmarkerne, medens det om vårsædsmarkerne bemærkes, at skader endnu ikke er konstateret. Der skrives dog også fra visse egne om angreb i vårsæd, i nogle tilfælde endog så stærke, at omsåning har været nødvendig. Fra indberetningerne citeres følgende: Vinderup: „Mange steder skade på hvede; skade på vårsæd endnu ikke set“ (J. Rindom). Hobro: „Enkelte svage angreb i rugmarker; i vårsædsmarker ingen angreb af nogen betydning“ (Poul Olsen). Randerseggen: „Angrebet har i et par tilfælde været så voldsomt, at omsåning har været tilrådeligt“ (V. Sørensen). Samsø: „Mange ondartede angreb i hvede og rug, hvoraf flere afgrøder omsået med vårsæd. I vårsæd er foreløbig kun lettere angreb bemærket. Angreb synes dog ret fremherskende, især i 1. og 2. års kornafgrøder efter græs, kløver og lucerne“ (P. Riis Vestergaard). Faaborgegnen: „I en hvedemark efter 3. års græs var der store tynde pletter på den letteste del af jorden (lermuld). I hjulsporene stod kornet udmærket, mens det umiddelbart op ad disse kunne være helt væk. Enkelte smælderlarver blev fundet“ (J. Lindgaard). Kalundborgegnen: „Mange hvedemark er pletvis tyndede af smælderlarver, og i en del tilfælde er markerne sået om. Også i vårsædsmarkerne synes jeg, at der i år er flere skader efter disse larver, end der har været i flere år“ (N. M. Nielsen). Behandling af udsæden med lindan-præparater er anvendt i stor udstrækning. Denne fremgangsmåde giver ifølge indberetningerne i de fleste tilfælde tilstrækkelig beskyttelse mod angrebene. Udtalelser om dette spørgsmål citeres: Bjerringbro: „Angreb af smælderlarver har været meget ondartet og meget almindelig i vårsædsmarker efter kålroer, og efter gamle omplojede græsarealer. Hvor behandling med Hortex el. lign. midler ikke har været gennemført, har omsåning i mange tilfælde været nødvendig“ (Sv. Højer-Pedersen). Allingaa: „Bemærket angreb af alvorlig karakter i enkelte marker, et par steder har isåning af byg iblandet Hortex været nødvendigt“ (N. Engvang Hansen). Hads Herred: „En del stærke angreb i vintersæd. Stærke angreb i mange vårsædsmarker. Angrebene er tilsyneladende stærkere efter dyb såning (traktorsyge) end efter normal såning. Der er ikke klaget over smælderlarver et eneste sted, hvor der er anvendt

lindanmidler. Disse midler er meget almindeligt anvendt nu" (J. P. Skou). Vejleegn: „Smælderlarver har raseret slemt i sidste halvdel af april. Flere steder, hvor jorden var lovlig løst lejret, har angrebene været næsten ødelæggende for vårsæden. I ingen af angrebstilfældene har såsæden været behandlet med 666 — man troede, det gik nok foruden" (Vald. Ternvig). Skærbæk og Omegn: „Dette skadedyr gør megen skade adskillige steder, og man kan mærke, at det ikke er alle, der er klar over, at der er noget at gøre mod dette skadedyr, men heldigvis synes kemikalierne at virke ret godt, i de tilfælde vi har prøvet dem" (Vald. Johnsen). Vestfyn: „En mængde mennesker har bejdset deres udsæd med 666-midler, og vi har ingen klager haft over virkningen" (Kr. Brødsgaard). Nordfyn: „På mange ejendomme, hvor effektiv bekæmpelse ved pudring af udsæden ikke har været iværksat, er stærke angreb sidst i denne måned. Her på egnen er ovennævnte bekæmpelse efterhånden blevet ret almindelig, hvor der har været mindste tegn på angreb foregående år. Pudring af udsæden har i de fleste tilfælde været 100 % virksomt" (Knud Sehested). Lammefjorden: „Stadig enkelte angreb, men efter gennemført bekæmpelse med hexaklor er angrebene sjældne" (H. Jensen). St. Heddinge: „De seneste dage er angrebet meget mærkbart på mange marker. Den mere udbredte anvendelse af 666 til udsædsfrøet vil sikkert også forebygge nogle af de værste angreb" (Ernst Nielsen).

Oldenborrer (*Melolontha* spp.). Kun fra Nordøstfyn (H. Rasmussen) skrives, at sværmende oldenborrer er bemærket (i beskedent antal) „i de sidste lune aftener". Fra Lolland skrives, at man ved gravning af plante-huller til frugttræer fandt oldenborrer i de øverste jordlag den 22. april (A. Diemer).

Gåsebillelarver (*Phyllopertha horticola*). Fra Dybvad skrives, at enkelte, meget svage angreb er bemærket (G. Thalund). 3 beretninger melder, at skønt der var angreb i vintersæden i efteråret, så har larverne ikke gjort sig bemærket nu i foråret.

Stankelben (*Tipula paludosa*). Kun i 8 af de 50 indkomne beretninger meldes, at angreb ikke er set. Flertallet af de øvrige meddelelser, at angreb er bemærket i betydeligt antal mange steder, men at stærke angreb endnu i april har været forholdsvis sjældne. Bekæmpelse med Bladanpudder og parathionmidler (ofte i form af giftklid) har været anvendt med godt resultat adskillige steder, og den forebyggende virkning af lindanpudder til behandling af udsæden fremhæves i flere beretninger. Fra Sydsjælland skrives: „I sidste trediedel af april har der været iagttaget stankelbenlarver i adskillige marker med grønjordssæd; men foreløbig har larverne på grund af kulden kun gjort lille skade, idet de bare har gnavet af kornbladene i omkredsen af de tuer, de bor under. Bliver vejret mildt, er der grund til at vente angreb af betydning" (P. Grøntved). Fra Faaborgegn: „Stankelbenlarver kan findes i næsten alle grønjordsmarker, men endnu er der ikke iagttaget skade af et sådant omfang, at bekæmpelse har været nødvendig" (J. Lindegaard). Statens Marskforsøg i Ribe: „Vinterhveden stærkt ødelagt, så der måtte omsåning til. Det regnrige vejr i efterår og vinter har sin andel

deri, men stankelbenlarverne har også været på spil. Larverne er iøvrigt fundet i ret stort tal i forskellige marker, også hvor de ikke var ventet. Det er vanskeligt at sige noget om skaden endnu, da vårsæd og roer endnu ikke er spiret frem, og al udsæden er behandlet med Hortex" (C. M. Kjellerup). Ribe og Omegn: „Selv om angrebene ikke kan siges at være så hyppige som i 1952 — og ej heller så voldsomme — så er de dog almindelige og stærke. Parathion-giftklid, parathion-sprøjtning virker godt henholdsvis før og efter, at kornet er kommet op. En del arealer har dog måttet sås om, da kulde hindrede effektiv bekæmpelse. I disse omsåede marker er der for- søgt forebyggelse med Hortex, — og det synes at gå storartet" (Aa. Buch- reitz). Fra Skærbæk og omegn: „Gnav af dette skadedyr satte tidligt og stærkt ind; allerede først i marts var en vintersædsmark (hvede) ædt — et areal på 12 td. ld. — og der var mange ikke udviklede larver. Den nye udsæd blev pudret godt med Hortex, og der har ikke på den kunnet ses noget gnav af betydning. Gennemgående er der forfærdelig mange angreb, men adskillige synes at være godartede. Gnavet synes ikke særlig slemt, selv om der er en mængde larver at finde. Virkningen over for dem synes bedre med parathion-giftklid end sprøjtning med samme stof" (Vald. Johnsen). Sydvestjylland: „Angrebene er her ikke så kraftige som i 1952, men der forekommer dog stedvis meget store mængder af larver, således træffes i vedvarende græsmarker på lavbundsjord også i år pletter, hvor vegetationen, i alt fald den mest fintstænglede, holdes helt nedbidt af larver. Flækker man grønsværen op med en stok, findes der i den allerøverste del af tørv en et stort antal larver. Man fristes til at tro, at stankelbenlarvers virksomhed i de vedvarende marker ikke har været tilstrækkelig påagtet, og at der kan være tale om skadevirkning her, også i år, hvor dette skadedyr ikke er så stærkt i søgelyset. Angrebene i græsmarker bekæmpes hist og her ved sprøj- ning med parathion; i kornmarker anvendes nu sprøjtning eller udstrøning af parathionklid. Virkningen er oftest god" (J. K. Svenstrup). Fra Grindsted skrives: „Der er mængder af stankelben gennem hele april måned, men først i de sidste dage med stærk varme har de begyndt at røre på sig, de har hidtil været for små. Der er mange steder reserveret parathion til såvel sprøjtning som til indblanding i klid, så angrebet vil sikkert blive slået ned, dertil kommer, at det tidligt såede korn nu har en størrelse, der både er noget modstandsdygtig og kan fange en sprøjtevædske" (J. J. Jakobsen). Fra Varde: „Der er mange stankelben i år, men der har ikke været ret mange stærke angreb endnu (koldt om natten), men vi er forberedt på, at angrebene vil komme, nu vejret bliver lidt mildere" (K. Henneberg). Dyb- vad: „Der har været en del angreb, dog er ingen betydelig skade bemærket endnu" (G. Thalund). Hjørring: I lighed med i fjor forekommer der angreb af larverne i praktisk taget alle marker og afgrøder efter ompløjet græs. Kun er der den store forskel, at larverne i år — hidtil i hvert fald — kun gør meget ringe skade, hvilket formentlig skyldes det kolde vejr, ret stærk natte- frost o. s. v. Med omslag i vejret til mere varme og nedbør må der forventes voldsomme angreb" (H. Baltzer Nielsen).

Fugle. Fra Sydsjælland skrives: „Der har i den sidste tid været et par tilfælde af skade på nylig fremspirede kålroer, forårsaget af fugle (spurve, irisker o.l.), som trækker kimplanterne op og bider blade og knop af, så den overrevne kimstængel ligger tilbage på jorden“ (P. Grøntved). Fra Jylland: „Gråspurvne tager en mængde knopper, særlig blomster, men også bladknopper på ribs- og stikkelsbærbuske“ (Niels Gram).

Mosegrise (*Arvicola amphibius*) synes at være temmelig almindelige i mange plantager på Sjælland og har lavet større eller mindre ravage — i en enkelt større plantage i Midtsjælland har man således mistet ca. 500 6-årige træer (Hans Chr. Madsen).

Prosper Bovien.